

РЕВИДИРАНА НЕПРЕЧИШЋЕНА ВЕРЗИЈА

Дистр.: општа

8. децембар 2017. године

Оригинал: на енглеском језику

Комитет за укидање расне дискриминације**Закључна запажања о комбинованом другом, трећем, четвртом и петом периодичном извештају Србије ***

1. Комитет је разматрао комбиновани други, трећи, четврти и пети периодични извештај Републике Србије (ЦЕРД/Ц/СРБ/2-5) поднет у једном документу, на свом 2588. и 2589. заседању одржаним 21. и 22. новембра 2017. године. На 2604. заседању (ЦЕРД/Ц/СР.2604) одржаном 1. децембра 2017. године, Комитет је усвојио следећа закључна запажања.

А. Увод

2. Комитет поздравља документ, мада поднет са закашњењем, тј. комбиновани други, трећи, четврти и пети периодични извештај државе уговорнице. Комитет посебно цени обимне статистичке податке које је дала држава уговорница.

3. Комитет такође изражава своју захвалност за отворени и конструктивни дијалог са делегацијом државе уговорнице и жели да се захвали делегацији на пруженим информацијама током разматрања извештаја.

Б. Позитивни аспекти

4. Комитет поздравља образовање Савета за праћење примене препорука механизма Уједињених нација за људска права 2014. године.

5. Комитет поздравља напоре државе уговорнице да измени своје политике, програме и административне мере како би обезбедила боље спровођење Конвенције, укључујући и израду следећих стратегија:

(а) Стратегија превенције и заштите од дискриминације за период од 2013. до 2018. године и пратећи Акциони план за период 2014-2018. године;

(б) Национална стратегија за борбу против насиља и недоличног понашања на спортским примедбама за период од 2013. до 2018. године;

(в) Национална стратегија за решавање питања избеглих и интерно расељених лица за период 2015. до 2020. године;

* Комитет усвојио на свом деведесет четвртом заседању (20. новембра - 8. децембра 2017).

- (г) Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња за период од 2016. до 2025. године;
 - (д) Национална стратегија за процесуирање ратних злочина (2016. година) и
 - (ђ) Национална стратегија реформе правосуђа за период од 2013. до 2018. године.
6. Комитет такође поздравља потврђивање или приступање државе уговорнице следећим инструментима:
- (а) Међународна конвенција о заштити свих лица од присилних нестанака у мају 2011. године; и
 - (б) Конвенција о смањењу броја лица без држављанства из 1961. године у децембру 2011. године.
7. Комитет такође констатује да је марта 2015. године Глобална мрежа националних институција за заштиту људских права поново доделила „А“ статус националној институцији за заштиту људских права, тј. Заштитнику грађана (Омбудсману).
8. Комитет такође поздравља информације које је држава уговорница дала о својим напорима да сарађује са Међународним кривичним судом за бившу Југославију.

В. Забринутости и препоруке

Притужбе националној институцији за заштиту људских права

9. Комитет запажа податак државе уговорнице да је Заштитник грађана у 2014. години примио 153 притужбе у вези са заштитом националних мањина, и да је испитао велики број њих. Међутим, Комитет је забринут због недовољних података о притужбама на расну дискриминацију које су поднете Заштитнику грађана и о исходу тих притужби (члан 2).

10. Комитет тражи да држава уговорница достави у свом следећем периодичном извештају статистичке податке и информације о природи и исходу притужби на расну дискриминацију које су поднете националној институцији за заштиту људских права.

Правосуђе

11. Комитет узима у обзир недавне напоре државе уговорнице да повећа транспарентност и делотворност правосуђа. Међутим, напомињући да сви појединци морају уживати право на делотворну заштиту и правне лекове путем националних судова и других државних институција против сваког дела расне дискриминације, и да је независност правосуђа од суштинског значаја у том смислу, Комитет је забринут због сазнања да услови који су потребни за независност правосуђа нису увек присутни у држави уговорници (чланови 2 и 5).

12. Комитет подстиче државу уговорницу да ојача и гарантује независност правосуђа од политичке контроле и уплитања како би се обезбедило правилно спровођење правде, посебно у случајевима расне дискриминације, и да узме у обзир Општу препоруку бр.31 о спречавању расне дискриминације у управљању и функционисању кривично правног система.

Расистички говор мржње и изазивање расне мржње

13. Комитет поздравља информацију државе уговорнице да је говор мржње забрањен сходно неколико закона о медијима усвојених у 2014. години. Међутим, Комитет је узнемирен због сазнања о порасту говора мржње, укључујући и онлајн, против етничких и етно-религијских мањина; и растуће инциденце расистичког говора и понашања у контексту фудбалских догађаја; и сазнања да власти нису успеле да правовремену реагују током таквих инцидената. Комитет је забринут због индиција да се говор мржње и даље недовољно пријављује и непостојања свеобухватних статистичких података о истрагама, кривичним поступцима и осуђујућим пресудама за дела расистичког говора мржње и изазивање расне мржње. Имајући у виду да члан 387. Кривичног законика уопштено предвиђа кривично дело говора мржње, Комитет је забринут да је према члану 344а Кривичног законика, изазивање мржње на спортској приредби или јавном скупу кривично кажњиво само уколико доводи до насиља или физичког сукоба (чланови 2 и 4).

14. Позивајући се на своје опште препоруке бр.7 (1985) у вези са применом члана 4, бр. 15 (1993) о члану 4, и бр. 35 (2013) о борби против расистичког говора мржње, Комитет тражи да држава уговорница у свом следећем периодичном извештају достави статистичке податке, разврстане по етничкој припадности жртава, о истрагама, кривичним поступцима, осуђујућим пресудама, казнама и правним лековима за дела расистичког говора мржње и изазивања расне мржње. Комитет даље препоручује држави уговорници да:

(а) обезбеди да њени закони криминализују (предвиде као кривично дело) изазивање расне мржње, без обзира на то да ли изазива насиље или не;

(б) ојача мере како би се обезбедило да се расистички говор мржње, укључујући и у писаним, говорним и онлајн облицима, ефикасно идентификује, истражи и казни, у складу са општом препоруком бр. 35 (2013) о борби против расистичког говора мржње;

(в) предузме одговарајуће мере у борби против повећања дела и појавних облика расизма на интернету, и путем блокирања интернет страница намењених изазивању расне дискриминације и мржње, као и захтевањем од друштвених медија и других интернет страница који омогућавају онлајн коментаре да прате своје сајтове и одмах уклоне говор мржње;

(г) снажно сузбија расистичко понашање у спорту, посебно у фудбалу, укључујући и ширењем снажних порука против расизма на спортским примедбама, и тренутном применом препорука садржаних у ставовима 56. и 57. Извештаја Европске комисије против расизма и нетолеранције (ЕЦПРИ) о Србији за 2017. годину;

(д) повећа напоре да упозна и сензибилизују јавност о расистичком говору мржње и релевантним механизмима притужбе; и

(ђ) обезбеди да политички лидери и едукатори активно промовишу међуетничку толеранцију и разумевање; и

(е) обезбеди да се лица осуђена од стране Међународног кривичног суда за бившу Југославију не промовишу као хероји у било којем делу земље.

Злочини из мржње због припадности раси

15. Комитет поздравља усвајање члана 54а Кривичног законика измењеног и допуњеног Законом о изменама и допунама Кривичног законика (2012), којим се уводе отежавајуће околности за кривична дела мотивисана, између осталог, мржњом због припадности раси, националној или етничкој припадности. Такође запажа информацију државе уговорнице да

је Јавно тужилаштво затражило два пута примену ове одредбе за злочине из мржње због националне припадности. Иако јавни тужилац води статистику о притужбама поднетим у складу са чланом 317. Кривичног законика у вези са кривичним делима изазивања, између осталог, расне мржње и нетрпељивости, информације које су достављене Комитету, нису баш сасвим јасне, убедљиве и смислене Комитету. (чланови 2, 4 и 6).

16. Комитет препоручује држави уговорници да настави напоре да примењује члан 54а Кривичног законика, а нарочито:

(а) обезбеђивањем да се евидентирају сви пријављени инциденти, истраге, кривични поступци, казне и правни лекови који се односе на злочине из мржње због припадности раси;

(б) обезбеђивањем да се казне учиниоцима изричу сразмерно тежини злочина из мржње због припадности раси, и да жртве добију потпуну правну заштиту; и

(в) именовањем у службама за спровођење закона контакт особе за расистичке инциденте, обезбеђивање обуке за њих о спровођењу истраге, и обезбеђивањем да су укључени у редован дијалог са циљним групама како би се обезбедило адекватно пријављивање о злочинима из мржње због припадности раси.

17. Комитет тражи да држава уговорница пружи детаљне статистичке податке, разврстане по националности, броју и природи пријављених злочина из мржње због припадности раси, кривичним поступцима и осуђујућим пресудама, и правном заштитом која се пружена жртвама. Комитет такође тражи статистичке податке о броју таквих предмета који се још увек налазе у јавном тужилаштву и пред судовима.

Трговина људима

18. Имајући у виду да је повећана миграција често повезана са трговином људима, Комитет поздравља успостављање Центра за заштиту жртава трговине људима 2012. године, и запажа информацију државе уговорнице да су у последњих неколико година надлежни органи поднели кривичне пријаве против неколико стотина појединаца за трговину људима. Међутим, Комитет је забринут због значајне инциденце трговине људима у држави уговорници (члан. 2 и 6).

19. Комитет тражи да држава уговорница у свом следећем периодичном извештају достави статистичке податке, разврстане по полу и националној или етничкој припадности жртве, о броју истрага и кривичних гоњења спроведених за кривична дела трговине људима, као и о казнама и примењеним лековима. Комитет такође тражи да држава уговорница настави са својим напорима усмереним ка спречавању, сузбијању и кажњавању трговине људима, и да усредсреди своје напоре на припаднике националних мањина и недржављање, који су посебно угрожени.

Роми и образовање

20. Комитет цени детаљне статистичке податке државе уговорнице, разврстане по етничкој припадности, школској спреми, и запажа с интересовањем изјаве делегације везано за стипендије и друге облике подршке које се пружају ромским ученицима. Комитет је међутим дубоко забринут што је проценат ромске деце уписане на свим степенима образовања драстично нижи него када је у питању општа популација. Комитет је додатно забринут због сегрегираних школа у којима су већина деце Роми, или у којима су одвојена посебна одељења само за Роме (чланови 2, 5 и 6).

21. Имајући у виду претходну препоруку (ЦЕРД/Ц/СРБ/ЦО/1, став 15), Комитет позива државу уговорницу да укине дефакто сегрегацију у државним школама ромске деце и обезбеди приступ квалитетном образовању за ромску децу, и то путем

обуке запослених у школству о сузбијању расизма и о људским правима, подизањем свести родитеља, и повећања броја наставника Рома. Комитет такође препоручује да држава уговорница предузме мере како би се избегло повлачење деце из већинског становништва из школе у којима су уписани Роми (тзв. „white flight“), и то развијањем делотворних механизма у циљу спречавања даље дефакто сегрегације у школама. Комитет даље препоручује да држава уговорница интегрише десегрегацију школства у својим националним политикама да би се обезбедила одрживост, и обезбеди адекватна средства за њено спровођење, у складу са циљем одрживог развоја 4.1 да се до 2030. године, свим девојчицама и дечама обезбеди бесплатно, једнако и квалитетно основно и средње образовање.

Становање

22. Имајући у виду изјаву државе уговорнице да је Закон о становању и одржавању зграда (2016) у складу са највишим међународним стандардима о људским правима, и узимајући у обзир Стратегију за социјално укључивање Рома и Ромкиња за период од 2016. до 2025. године и пратећи Акциони план, Комитет је веома забринут због сазнања да су једна трећина регистрованих бескућника у држави уговорници Роми и да 60 000 Рома, Ашкалија и Египћана живе у лошим условима живота у стотинама неформалних насеља којима често недостаје приступ основним услугама, попут води за пиће и канализацији. Комитет је такође забринут због сазнања да се принудно исељење из насеља одвија без консултација, одговарајућег правног поступка или могућности алтернативног смештаја (чланови 2, 3, 5 и 6).

23. Подсећајући на своју општу препоруку бр. 19 (1995) о расној сегрегацији и апартхејду и бр. 27 (2000) о дискриминацији Рома и узимајући у обзир претходну препоруку (ЦЕРД/Ц/СРБ/ЦО/1, став 14) , Комитет апелује на државу уговорницу да уклони дефакто стамбену сегрегацију и снажно настави са напорима да развија програме социјалног становања за Роме. Комитет такође позива државу уговорницу да:

(а) обезбеди да ако је расељавање неформалних насеља нужно као последње средство, да се становници тих насеља консултују унапред и да им се обезбеде одговарајуће информације и одговарајући алтернативни смештај;

(б) додели и исплати довољно средстава за трајно решавање стамбеног питања Рома, Ашкалија и Египћана, како би допринела њиховом уживању права на адекватан стандард живота; и

(в) достави информације у свом следећем периодичном извештају о предузетим мерама за постизање ових акција и њиховим резултатима.

Правна помоћ

24. Мада с интересовањем запажа информацију коју је дала делегација и у извештају државе уговорнице у вези са правном помоћи, Комитет је забринут због тога што нацрт Закона о бесплатној правној помоћи није усвојен, што потенцијално отежава приступ правној заштити за дела расне дискриминације (чланови 2, 5, 6 и 7).

25. Комитет препоручује држави уговорници да обезбеди да лица са недовољним средствима за плаћање правног заступника имају законско право на бесплатан приступ правној помоћи за дела расне дискриминације. Комитет такође препоручује држави уговорници да бесплатно пружа јасне информације припадницима угрожених група на језику који разумеју, у вези са њиховим правима из Конвенције и механизмима притужбе за дела расне дискриминације.

Тражиоци азила, мигранти и избегла лица

26. Комитет запажа информацију државе уговорнице да азиланти имају право на смештај, здравствену заштиту, бесплатно образовање, социјалну помоћ и услуге превођења, и даље запажа информације дате током дијалога о сталним и транзитним смештајним објектима. Међутим, Комитет је забринут због сазнања да већина захтева за азил поднетих у последње две године није решена и да је начело сигурне треће земље примењено на огромну већину захтева за азил поднетих 2016. године (члан. 5 и 7).

27. Позивајући се на своју општу препоруку бр. 30 (2004) о дискриминацији недржављана, Комитет препоручује држави уговорници да:

(а) настави са напорима да обезбеди да сви недржављани, укључујући мигранте и тражиоце азила, уживају своја људска права и имају приступ одговарајућим хуманитарним услугама, укључујући храну, склониште и здравствене услуге;

(б) предузме хитне мере како би се обезбедила правовремена и правична обрада захтева за азил, путем обезбеђивања довољних средстава за одговарајућа тела доносиоце одлуке и обезбеди доследно поштовање начела забране протеривања или враћања;

(в) обезбеди да су сва деца, укључујући и деца мигранти, уписана у основну школу и спроводи програме укључивања у школама како би деци мигрантима пружио лингвистичку и сваки други облик подршке која им је потребна; и

(г) достави у свом следећем периодичном извештају разврстане статистичке податке о броју и исходу поднетих захтева за азил.

Г. Остале препоруке**Потврђивање других инструмената**

28. Имајући у виду недељивост свих људских права, Комитет позива државу уговорницу да размотри потврђивање оних међународних инструмената за заштиту људских права које још није потврдила, нарочито уговоре са одредбама које имају непосредну важност за заједнице које могу бити предмет расне дискриминације, укључујући и Међународну конвенцију о заштити права свих радника миграната и чланова њихових породица. Комитет такође препоручује да држава уговорница потврди Конвенцију МОП-а бр. 189 о домаћим радницима.

Наставак активности у вези са Дурбанском декларацијом и Програмом деловања

29. Имајући у виду своју општу препоруку бр. 33 (2009), Комитет препоручује држави уговорници да учини делотворном Дурбанску декларацију и Програм деловања који су усвојени на Светској конференцији против расизма, расне дискриминације, ксенофобије и другим облицима нетолеранције (2001), узимајући у обзир завршни документ Друге дурбанске конференције (април 2009), и да извештава у складу са тим.

Међународна декада особа афричког порекла

30. Имајући у виду резолуцију Генералне скупштине 68/237, Комитет тражи да држава уговорница у свом следећем периодичном извештају да прецизне информације о конкретним мерама усвојеним у оквиру Међународне декаде за особе афричког порекла, узимајући у обзир општу препоруку Комитета бр. 34 (2011) о расној дискриминацији против особа афричког порекла.

Консултације са цивилним друштвом

31. Комитет препоручује да држава уговорница настави да се консултује и проширује свој дијалог са организацијама цивилног друштва у области заштите људских права, а посебно онима који се баве сузбијањем расне дискриминације, а у вези са припремом следећег периодичног извештаја и накнадним активностима везано за ова закључна запажања.

Измена и допуна члана 8. Конвенције

32. Комитет препоручује да држава уговорница потврди измену и допуну члана 8. став 6. Конвенције, усвојене 15. јануара 1992. године на четрнаестом заседању држава уговорница Конвенције, а које је потврдила Генерална скупштина у својој Резолуцији 47/111.

Заједнички основни документ

33. Комитет запажа да је заједнички основни документ државе уговорнице достављен 2010. године. Комитет позива државу уговорницу да ажурира свој основни документ у складу са усаглашеним смерницама за извештавање према међународним уговорима о људским правима, посебно за извештавање према међународним уговорима о људским правима. (ХРИ/ГЕН/2/Рев.6, пог. I). Он такође позива државу уговорницу да поштује ограничење од 42 400 речи за такве документе (Резолуција Генералне скупштине 68/268).

Наставак активности у вези са закључним запажањима

34. У складу са чланом 9. став 1. Конвенције и правилом 65. свог Правилника о раду, Комитет тражи од државе уговорнице да у року од једне године од усвајања ових закључних запажања достави информације о примени препорука садржаних у претходно наведеним ставовима 16. и 17.

Ставови од посебног значаја

35. Комитет жели да скрене пажњу државе уговорнице на посебан значај препорука садржаних у ставовима 10, 19, 23. и 27. и тражи од државе уговорнице да у свом следећем периодичном извештају достави детаљне информације о конкретним предузетим мерама ради њихове примене.

Ширење информација

36. Комитет препоручује да извештаји државе уговорнице у време подношења буду доступни и јавности, као и да закључна запажања Комитета у погледу тих извештаја буду исто тако слично објављена на службеним и другим широко коришћеним језицима, према потреби.

Припрема следећег периодичног извештаја

37. Комитет препоручује да држава уговорница поднесе свој шести, седми, осми и девети периодични извештај као један јединствени документ до 27. априла 2020. године, узимајући у обзир смернице за извештавање које је Комитет усвојио током

седамдесет првог заседања (ЦЕРД/Ц/2007/1) , као и да се позабави свим питањима покренутим у овим закључним запажањима. Имајући у виду резолуције Генералне скупштине 68/268, Комитет позива државу уговорницу да поштује ограничење од 21 200 речи за периодичне извештаје.